
УДК: 323.15(=161.2)(439)»1991/2022»:008

DOI: <https://doi.org/10.35774/gsip2026.01.073>

Олександр КОЛЕСНИК

*викладач вищої категорії, вчитель-методист
Вінницький фаховий коледж економіки і підприємництва
Західноукраїнського національного університету
м. Вінниця, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6995-983X>*

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В УГОРЩИНІ : ІНСТИТУЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА КУЛЬТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПЕРІОД 1991-2022 РР.

Анотація. Стаття присвячується комплексному питанню становлення, розвитку та трансформації української громади в Угорщині з початку здобуття незалежності Україною в 1991 році до передодня повномасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 року. У роботі розглянуто, динаміку розвитку української громади, що налічувала декілька сотень людей в 1991 році до майже десяти тисяч напередодні 2022 року. У цьому контексті висвітлено становлення українських організацій, об'єднань, товариств, асоціацій. Особливу увагу приділено діяльності Товариству української культури в Угорщині, Державному самоврядуванню української національності та результатам їхньої діяльності в Угорщині як фундаментальним суб'єктам української громади в Угорщині. Значну увагу присвячено постаті Ярослави Хортяні як ключовій персоні у створенні, функціонуванні та систематизації українських організацій. У статті висвітлено значення релігії, обрядовості, традиції, мови, національної ідентичності й її атрибутів у системі збереження та зміцнення української общини в Угорщині. У статті детально розглянуто різні елементи діяльності української громади, від невеличких закритих святкувань до лобювання інтересів української меншини представниками українців у Парламенті Угорщини. Особливу увагу приділено відкриттям меморіальних об'єктів українською громадою на території Угорщини як одного з яскравих і ефективних прикладів діяльності громади та зразку демонстрації української присутності. У статті окреслено зміну парадигми діяльності української громади в Угорщині під час подій Революції Гідності 2013 – 2014 років та початку Російсько-української війни з 2014 року. У роботі висвітлено акції та дійства які демонстрували єдність та дружність між українцями й угорцями й культурами обох держав. У статті зазначено головні осередки української

© Олександр Колесник, 2026

громади в різних частинах Угорщини у контексті цілісної української общини в країні.

Ключові слова: українська громада, Угорщина, Товариство української культури в Угорщині, українська ідентичність, культура.

Oleksandr KOLESNYK

*Lecturer of the Highest Category, Methodologist Teacher
Vinnytsia Professional College of Economics and Entrepreneurship of
West Ukrainian National University,
Vinnytsia, Ukraine*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6995-983X>

THE UKRAINIAN COMMUNITY IN HUNGARY: INSTITUTIONAL DEVELOPMENT AND CULTURAL ACTIVITIES BETWEEN 1991 AND 2022

Abstract. This article addresses the complex issue of the formation, development, and transformation of the Ukrainian community in Hungary from the beginning of Ukraine's independence in 1991 to the eve of the full-scale Russian invasion on February 24, 2022. The study examines the dynamics of the community's growth, from several hundred individuals in 1991 to nearly ten thousand on the eve of 2022. In this context, the emergence and development of Ukrainian organizations, associations, societies, and unions are analyzed. Particular attention is paid to the activities of the Ukrainian Cultural Association in Hungary and the State Self-Government of the Ukrainian Nationality, as well as to their role as fundamental institutions of the Ukrainian community in Hungary. Significant emphasis is placed on the figure of Yaroslava Khortyani as a key individual in the establishment, functioning, and systematization of Ukrainian organizations. The article highlights the importance of religion, rituals, traditions, language, and national identity, along with its attributes, within the system of preserving and strengthening the Ukrainian community in Hungary. It also provides a detailed examination of various forms of community activity, ranging from small-scale private celebrations to the lobbying of minority interests by Ukrainian representatives in the Hungarian Parliament. Special attention is given to the establishment of memorial sites by the Ukrainian community across Hungary as a vivid and effective example of community activity and a form of demonstrating Ukrainian presence. The study outlines the paradigm shift in the activities of the Ukrainian community during the events of the Revolution of Dignity (2013–2014) and the onset of the Russian-Ukrainian war in 2014. The article also highlights initiatives and events that demonstrated unity and friendship between Ukrainians and Hungarians, as well as the interaction between the cultures

of both nations. Finally, it identifies the main centers of the Ukrainian community in different regions of Hungary within the context of a unified national community.

Keywords: Ukrainian community, Hungary, Ukrainian Cultural Association in Hungary, Ukrainian identity, culture.

Постановка проблеми. У межах міграційних студій вирізняють декілька типових зразків. Головний з них – це міграція з менш заможної держави, до більш заможної, або з небезпечної до безпечної. Після падіння соцтабору та розпаду СРСР загальною тенденцією була міграція з держав колишнього соціалістичного блоку до держав Західної Європи, США та Канади. У рамках міграції між державами колишнього СРСР і соцтабору наймасовішим була міграція до Польщі, яка, що правда, набула популярного характеру значно пізніше. На цьому тлі міграція українців до Угорщини виглядає аномально, адже цілком не відповідає зазначеному тренду. Додатково між угорцями й українцями є значний фактор, що ускладнює осілість українцям в Угорщині – мовний бар'єр. Навіть після 24 лютого 2022 р. Угорщина розглядалась українцями здебільшого як транзитна держава. Однак, всередині Угорщини сформувалась українська громада, яка завдяки інклюзивності угорського законодавства щодо національних меншин та факту згуртованості постала цілеспрямованою й ефективною.

Разом з цим, питання української общини в Угорщині не потрапляло у поле зору вітчизняних досліджень настільки часто, як приміром діаспора в США, Канаді чи громади в державах Західної Європи чи Польщі. Ця стаття є спробою висвітлити становлення, розвиток і діяльність української громади в Угорщині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливістю наукового висвітлення міграційних студій в Україні є їхня сконцентрованість на «Західному світі». У межах колись соціалістичних держав Європи частіше розглядає Польща, Чехія, держави Балтики. Натомість Угорщина залишається поза полем зору українських дослідників. Фундаментальне значення для теми дослідження має праця «Українська діаспора в Угорщині: виклики XXI ст.» Оксани Годованської [Годованська, 2012] у якій окреслені головні засади і приклади діяльності української спільноти в Угорщині до 2012 р.

Неменшої ваги мають ненаукова періодика Товариства української культури в Угорщині, зокрема часопис «Громада» [«Громада»] у якій чітко висвітлюються всі значні події української громади. Вагомим цей збірник робить його періодичність видання, однак варто вказати, що лєвова частка присвячена і подіям в сусідніх державах і ознайомленням читачів із зразками сучасної (та недуже) української культури. У цьому аспекті надважливими є інтерв'ю ключової для української громади в Угорщині постаті – Ярослави Хортяні [Ситник, 2024; Шот, 2017], яка почала інституційно формувати громаду ще з 1991 р. і була засновницею ТУКУ. Факт головування Ярослави у Європейському конгресі Українців упродовж 2005 – 2019 рр. є наглядним задля розуміння значення персони для діаспори, що на материку, що в Угорщині.

Важливе значення мають видання Державного самоврядування українців Угорщини. Наприклад збірник «Українським самоврядуванням в Угорщині 10 років (1998 – 2008)» дає чітке розуміння рівня присутності українців в Угорщині та діяльності громади [Хортяні, 2008].

Також для дослідження використовувались публікації інших українських організацій в Угорщині, електронні джерела фіксації тих чи інших подій, оцифровані відеоматеріали. Сумарно перелічені джерела надають змогу скласти цілісний опис, на основі якого побудувати якісну аналітику розвитку української громади в Угорщині.

Мета статті: Висвітлити становлення, розвиток і діяльність української громади в Угорщині упродовж 1991 – 2022 рр. Окреслити процес інституціалізації громади та розширення її присутності у публічному просторі Угорщини. Прослідкувати формування основи для подальшого розвитку громади після 24 лютого 2022 р.

Виклад матеріалу: Присутність східнослов'янського населення виходців з території сучасної України на землях Угорщини сягає середньовіччя. Династичні зв'язки між Руссю-Україною та Угорським королівством встановилися ще в XI ст. через шлюб князівни Анастасії, наймолодшої доньки князя Ярослава Мудрого, з угорським королем Андрашем I [«Пам'ятник королю Андрашу I та його дружині Анастасії», 2001]. Цей історичний факт згаданий не випадково, адже матиме безпосередній символічний вплив на становлення української громади в Угорщині після 1991 р.

Сучасна українська громада в Угорщині формувалася переважно у другій половині XX ст. Міграційний взлет відбувся в 1970-х рр., коли угорські будівельні компанії виконували радянські інфраструктурні замовлення у західних областях УРСР, наприклад будівництво української частини нафтопроводу «Дружба». Найяскравішим прикладом є історія Ярослави Хортяні, яка у 1976 р. познайомилась зі своїм майбутнім чоловіком-угорцем під час будівництва газопроводу в Гусятині (Тернопільська область). Згідно слів її інтерв'ю, лише з Гусятинського району у 1970-х дванадцять українських дівчат вийшли заміж за угорців і переїхали до Угорщини [Шот, 2017]. Однак, на той час, міграція українок до Угорщини супроводжувалася значними труднощами та потенційними переслідуваннями зі сторони радянських спецслужб, які розглядали подібні шлюби як акт «зради батьківщини» [Ситник, 2024]. Важливою особливістю української міграції до Угорщини було те, що вона відбувалася в умовах соціалістичного табору, що створювало певні можливості для підтримання зв'язків між соціалістичною Угорщиною та радянською Україною. Водночас ідеологічні обмеження радянської доби унеможлилювали будь-яку організовану діяльність української діаспори до падіння соцтабору в 1989 р. і здобуття незалежності Україною в 1991 р.

У 1991 р. було створено Товариство української культури в Угорщині (далі «ТУКУ»), яке стало головною організацією, котра займалась зміцненням української діаспори й її позицій в Угорщині [Годованська, 2012]. Ініціаторкою

створення товариства виступила згадана раніше Ярослава Хортяні, яка на той час уже мала вищу історичну освіту, здобуту в Будапештському університеті, та викладала історію в угорській гімназії [Шот, 2017]. Цей факт матиме визначальний вплив для діяльності Ярослави Хортяні у контексті збереження української національної пам'яті та зміцнення позицій української культури в Угорщині.

Становлення ТУКУ відбувалося в умовах, коли українська громада в Угорщині не була організованою і, де-факто, не існувала як цілісний організм. Кількість українців як нацменшини Угорщини була не чисельною та географічно розпорошеною. Згідно даних перепису населення 2001 р. в Угорщині мешкало дещо більше 5 тисяч осіб, які ідентифікували себе як українці, з яких майже 95% зазначали українську мову як рідну [Годованська, 2012]. Фактична кількість українців могла бути й більшою з огляду на угорське законодавство, згідно редакції 1993 р. окремо розмежовувались «українці» та «русини». Кількість останніх сягала не більше 2 тисяч. Ці цифри зазначали, що серед всіх нацменшин Угорщини, українці займали шосте місце поступаючись німцям, румунам, ромам, хорватам і словакам. Відповідно, українська громада складала 0,05% від загальної кількості населення Угорщини. За словами Ярослави Хортяні, на початковому етапі «не вистачало українців», тому до діяльності товариства були залучені п'ять угорців з гімназії, де вона викладала [Шот, 2017]. Цей факт засвідчує, що повз мовний бар'єр, конфесійну відмінність та різний досвід державотворення в Угорщині знайшлися люди, які готові були займатись волонтерською діяльністю задля підтримки української меншини.

Важливим кроком у розбудові організаційної мережі стало встановлення контактів з українками, які раніше переїхали до Угорщини. Уродженка Гусятина, Антоніна Поспішек допомогла відшукати інформацію про краянок, які вийшли заміж за угорців. З'ясувалося, що п'ятеро з них згодом очолили осередки товариства в різних містах Угорщини [Шот, 2017]. Факт замученості українських жінок до первинної організації діаспори у межах збереження української ідентичності не є унікальним досвідом для українців Угорщини, подібним чином формувались всі організовані українські громади в інших державах після 1991 р.

Надважливим кроком задля організації стабільності українців в Угорщині стало започаткування у 1995 р. часопису «Громада». Головною ініціаторкою постала нащадниця Михайла Драгоманова, Наталя Драгоманова-Бартай. Можна ствердити, що така ідея виникла як відродження діяльності часопису «Громада» авторства Михайла Драгоманова. Історія про «Громаду» символічно перегукується із відомим феноменом видання «Русалки Дністрової» Руською Трійцею та фразою «Якщо альманах не надрукують у Львові, то надрукують у Відні. А якщо й там не надрукують, то точно надрукують в Буді», що власне відбулось і в місті зберігається один із перших примірників «Русалки Дністрової» [«Меморіальна дошка «Русалка Дністровая», 1998]. Часопис ТУКУ «Громада» висвітлював всі важливі події української громади як в Угорщині,

так і сусідніх європейських державах, а також знайомив читачів із зразками української сучасної та класичної культури. Повз те, що збірник складався у Будапешті, у ньому публікували також регіональні події української громади в Угорщині, як то літні табори, відкриття нових недільних шкіл, меморіальних об'єктів тощо [«Громада»].

Упродовж перших двох десятиліть ТУКУ поступово розширювало свою організаційну мережу. Якщо на початку діяльність зосереджувалася виключно в Будапешті, то згодом було створено 15 регіональних осередків у різних містах Угорщини, серед яких Ференцварош, Варпалота, Вац, Комаром, Мішкольц, Нірельдгаза, Сегед, Секешфегервар і різні райони Будапешта [Хортяні, 2008]. Ця децентралізована структура дозволила охопити українців, які проживали в різних частинах країни, та забезпечити доступ до культурно-освітніх заходів незалежно від місця проживання. Додатково, за сприяння ТУКУ було організовано у 1998 р. Центр української культури та документації в Угорщині, якого очолював Ігор Шипайло [«Ігор Шипайло», 2025] та у 1999 р. і Державне самоврядування українців Угорщини (пізніше Державне самоврядування української національності в Угорщині), яке складалось з 15 депутатів, яких у різний час очолювали Ярослав Хортяні й Юрій Кравченко [«Не стало голови Державного самоврядування...», 2019; Ситник, 2024]. Центр української культури та документування в Угорщині займався збереженням, накопиченням і створенням української культурної продукції в Угорщині, зокрема проведення культурологічних і мистецьких акцій, наповненням цифрового архіву та підвладної фізичної бібліотеки ім. Маркіяна Шашкевича. Державне самоврядування української національності в Угорщині головним чином займається лобюванням інтересів української меншини в Угорщині, зокрема щодо питань національної ідентифікації, збереження та популяризації української культури.

Регіональні осередки ТУКУ здійснювали різноманітну діяльність:

– організували недільні школи, які почасти фінансувались також угорським урядом у рамки політики фінансової підтримки нацменшин [«Про можливості для здобуття шкільної освіти...», 2022];

– проводили тематичні вечори, головними з яких були вечори поезії, що щорічно відбувались у дні народження Тараса Шевченка та Лесі Українки. Такі дійства часто супроводжувались, або були дотичні до інших подій української громади. Яскравим прикладом є діяльність ансамблю танцю «Веселка» під керівництвом Івана Пастеляка, які ставили українські танці також під час регулярних тематичних вечорів [«Один із славної когорти...», 2018];

– відзначали українські державні свята, головними з яких були щорічні мирні ходи в Будапешті на День Соборності України та День Незалежності України. Тут важливо зазначити, що українська громада активно долучалась до угорських державних свят. Цікавим фактом є те, що за декілька днів до святкування Дня Незалежності України 24 серпня, 20 серпня українська громада щорічно також бере активну участь у святкуванні Дня Угорщини. Окрім цих свят, українці Угорщини долучаються до роковин знакових подій – революцій 1848 р. і 1956 р [Шот, 2017];

–ознайомлювали з обрядами і звичаями, запроваджували українськомовну службу Божу. Ярослава Хортяні стверджувала, що для українців Угорщини вкрай важливий україномовний обряд. ТУКУ та УГКЦ залучали раз на місяць священників з України, щоб ті провели богослужіння в Будапешті для української громади Угорщини, що також мало системний характер [Шот, 2017].

Така багатовекторна діяльність забезпечувала комплексний підхід до збереження національної ідентичності, охоплюючи мовну, культурну та релігійну сфери. Поєднання цих сфер є характерним для більшості українських діаспор, а в Угорщині це мультиплікується активністю не численної громади та допомогою Угорського уряду нацменшинам, що давало можливість українцям Угорщини ефективно діяти і розвиватись.

У 2005 р. Ярославу Хортяні було обрано головою Європейського конгресу українців. Упродовж чотирнадцяти років головування головні зусилля Ярослави Хортяні зосереджувались на створенні широкого кола українських культурних організацій, які би зберігали в українських громадах питомо українські традиції та мову та створювали у місцях свого проживання меморіальні об'єкти, які б засвідчували українську присутність. З 2014 р. головним спрямуванням стало висвітлення у державах Західної Європи через українські громади Революції Гідності та Російсько-Української війни. Також постала проблема підняття питання визнання західними державами голодомору як геноциду української нації. Головним чином, політика Ярослави Хортяні на посаді голови Європейського конгресу українців опиралась на її досвід в Угорщині [Ситник, 2024].

У 2019 р. було засновано Товариство української сім'ї та молоді в Угорщині «Нова Хвиля» головною метою якого до повномасштабного вторгнення був пошук спільних українсько-угорських точок дотику на тлі спільних релігійних традицій. Поруч з цим, «Нова Хвиля» організовували заходи, які демонстрували українську ідентичність, зокрема концерт «Шпилястих кобзарів», флешмоби «Коляда», «Вишиванка», а також онлайн конкурси Великодньої паски [«Товариство Нова Хвиля», 2019].

Важливим новим осередком розвитку української культури в Угорщині стала створена у 2020 р. Українська асоціація «Єдність». На відміну від ТУКУ, «Єдність» зосереджувала увагу на сучасним зразкам широкої української культури та використанню нових методів популяризації української культури в Угорщині та взаємодії з угорцями [Ігор Шипайло», 2025]. Цікавою ініціативою стала серія листівок 2020 р. у Будапешті, в яких порівнювали культуру, традиції та видатних діячів України та Угорщини. Так наприклад, на листівках зіставлялися українська бандура й угорська цитра, борщ і гуляш, Лисенко та Ліст [«Українців в Угорщині запрошують...», 2020]. Ця ініціатива демонструвала як відмінності, так і спільні риси двох культур, сприяючи взаєморозумінню між народами.

Важливою особливістю української громади в Угорщині стала її внутрішня єдність. На відміну від деяких інших діаспорних спільнот, де існували

конкуруючі організації з різними політичними орієнтаціями, українці в Угорщині не поділилися на окремі громади. Ярослава Хортяні підкреслює: «Українці в Угорщині, може, тим і унікальні, що не ділилися на різні громади. Російські спецслужби намагалися нас розсварити, роз'єднати, але не могли, бо в нас просто не було різних політичних течій» [Шот, 2017]. Ця єдність була випробувана у 2002 р., коли після відкриття пам'ятника дочці Ярослава Мудрого, князівні Русі-України та королеві Угорщини Анастасії російські сили зареєстрували провокативну громадську організацію «Киевская Русь», до якої залучили угорців Закарпаття, росіян та частину українців [Ситник, 2024]. Однак ця спроба розколоти українську громаду Угорщини виявилася невдалою завдяки активній позиції лідерів ТУКУ, ДСУУ, ЦУКтДвУ та підтримці угорських державних структур та грамотних медіа. У результаті на пам'ятнику зазначається угорською та українською мовами напис «Король Андраш I та королева Анастасія українська княгиня» [«Пам'ятник королю Андрашу I та його дружині Анастасії», 2001].

Важливим досягненням української громади стало отримання представництва в угорському парламенті. Угорське законодавство передбачає можливість для національних меншин обирати своїх представників за зниженою квотою [Годованська, 2012]. Ярослава Хортяні стала представницею української національної меншини в угорському парламенті, що дало їй можливість захищати та лобювати права й інтереси українців Угорщини на найвищому політичному рівні. Це є специфічна особливість саме Угорщини, адже подібна ситуація не зустрічається в поголовній більшості інших держав. Статус парламентського представника надає всі права парламентарія з єдиним обмеженням – відсутністю права голосувати на пленарних засіданнях. Це дозволяє брати участь у дебатах, вносити пропозиції, організувати заходи в стінах парламенту. Зокрема, у 2021 р. Ярослава Хортяні організувала презентацію Тернопільської області в угорському парламенті [Ситник, 2024], що сприяло поглибленню знань угорських політиків про Україну та розвитку міжрегіональної співпраці.

Представництво в парламенті також створило можливості для впливу на законодавство, що стосується національних меншин, та для адвокації інтересів України в угорському політичному просторі. Це особливо важливо в контексті складних угорсько-українських відносин, які часто ускладнювалися питаннями мовної політики та прав угорської меншини в Україні.

Одним із пріоритетних напрямків діяльності ТУКУ стало створення системи мовної освіти для дітей з українських та змішаних родин. При товаристві було відкрито недільну школу, яка стала моделлю для подібних закладів в інших містах [Годованська, 2012]. Недільні школи виконували подвійну функцію: забезпечували вивчення української мови та ознайомлювали дітей з українською культурою, історією та традиціями. Важливо зазначити, що функціонування недільних шкіл підтримувалось зокрема завдяки коштам угорського уряду та європейським грантам. Окрім цього вивчення української

мови, як іноземної, стало реалістичною альтернативою, адже до 1990 р. в угорських закладах освіти обов'язковим предметом була російська мова. Після 1990 р. цю норму скасували, а у якості замітника ввели додаткові іноземні мови, серед яких була українська, яка в очах тодішніх угорців не сильно відрізнялась від російської, а сусідство з Україною та потенційна співпраця між державами виглядали стратегічним локальним інтересом для Угорщини. Серед інших центрів, котрі надавали послуги подібних шкіл в Угорщині до 2022 р. були «Рідна школа» у Будапешті при Українському духовному-освітньому центрі Кардинала Гузара в Угорщині, Освітньо-мистецький центр Української асоціації «Єдність», недільні школи в системі загальноосвітніх угорських освітніх закладів (діяли часто як гуртки) [«Про можливості для здобуття шкільної освіти...», 2022]. Перші повноцінні українські школи в Угорщині були відкриті опісля повномасштабного вторгнення.

Для розвитку вивчення української мови не тільки серед українців, а й серед угорців долучався професор Ніредьгазького університету, завідувач кафедри української та русинської філології упродовж 1993 – 2005 рр. Іштван Удварі [«Удварі Іштван»]. Його кандидатська дисертація «Русинська (карпато-українська) ділова писемність Угорщини XVIII ст.» стала мостом для досліджень української мови в Угорщині. Яскравими прикладами є започатковані Іштваном студії «*Studia Ukrainica et Rusinica Nyiregyháziensia*» та «*Glossarium Ukrainicum*», а також шеститомний україно-угорський та угорсько-українських словник. Очолюючи Угорську асоціацію українців, Іштван Удварі розвивав галузь навколо якої гуртував ентузіастів-дослідників, однак через відсутність масовості, після його смерті у 2005 р. кафедру розформували. Повернути назад кафедру вдалось його студентам, які стали також працівниками Ніредьгазького університету аж у 2017 р. яка стабільно набирає нових студентів на українську й русинську філології [«Українці в Угорщині: які вони?», 2020].

Особливе значення мовна освіта мала для дітей зі змішаних українсько-угорських родин. Ярослав Хортяні наголошує на важливості передачі мови наступним поколінням: «Для мене важливо, щоб донька, внуки знали мою рідну мову». Її власна родина є прикладом успішної мовної трансмісії: донька Ніколетта знає і українську, й угорську мови, а онуки, які вже на третину українці, також розмовляють українською [Шот, 2017].

Однак не всі українці в Угорщині поділяють таке ставлення до збереження мови. Щодо цього Ярослава Хортяні констатує: «На жаль, є такі українці, які хочуть асимілюватися, тішаться, що їхні діти вже не розмовляють українською мовою. Таких не можу збагнути» [Шот, 2017]. Ця проблема є типовою для багатьох діаспорних спільнот і свідчить про необхідність постійних зусиль для підтримання мовної ідентичності. ТУКУ має дуже стратегічне бачення пролонгації існування та діяльності громади, яке опирається на залучення молоді та дітей до всіх подій спільноти та на їх українській освіті зі збереженням питомо українських традицій. Так на будь-яких фото- чи відео- матеріалах ТУКУ

ми бачимо активне залучення підлітків та дітей. [«Громада»; «Демонстраційна та факельна хода... -1», 2014; «Демонстраційна та факельна хода... -2», 2014; «Євромайдан Будапешт», 2013; «Мітинг підтримки українського Майдану», 2014; «Українці в світі. Українці Угорщини», 2016; «Українці в Угорщині: які вони?», 2020].

Розуміючи стратегічну необхідність поновлення громади, крім недільних шкіл, ТУКУ організовує табори для дітей та молоді, де поєднувалося вивчення мови з культурно-освітньою програмою [«Українці в світі. Українці Угорщини», 2016]. Головним щорічним івентом є літні табори біля озера Балатон, які організовані місцевою владою для угорських дітей з широким залученням дітей нацменшин. ТУКУ активно долучають українських дітей віком від 7 років до участі в цьому івенті де діти мають нагоду познайомити угорців та інших нацменшин з своїми, українськими традиціями успадкованими всередині родин та громади.

Децо іншим вектором збереження української само ідентифікації стала релігійна обрядовість. Особливу увагу ТУКУ приділяли Різду Христовому зі збереженням українських різдвяних пісень, Великодню та мистецтву розпису писанок і створенню крашанок, Дню святого Миколая як альтернативі Санта Клауса, чи, тим паче, «діда мороза».

У Будапешті діє угорська греко-католицька церква, яка стала важливим центром духовного життя української громади. Особливого значення отримала церква св. Флоріана, у якій вперше пролунала україномовна літургія в 1997 р., а перше Великодне україномовне богослужіння у 2000 р. [Годованська, 2012]

Особливої ваги має діяльність Українського центру кардинала Гузара в Угорщині та отця Дам'яна Габорія. Окрім підтримки греко-католицької обрядовості як елементу ідентифікації українців, центр проводив Дні української культури. Важливо зазначити, що це щорічна традиція центру у межах «Запусти перед Постом». У межах цих Днів проводились виставки українських художників, читання українських казок для дітей, показ костюмів-вишиванок [«Українській центр кардинала Гузара...», 2020]. Часто до таких івентів долучались українська вокальна студія «Solomia». наприклад «Зустріч Різдва» [«Зустрічаємо Різдро», 2022].

Українські віряни також долучаються до проведення благодійних ярмарків в Угорщині, які збирали допомогу для угорських благодійних організацій. Особливої популярності у таких івентах здобувала українська кухня. Так зокрема, у співпраці з посольством України в Угорщині на щорічному дипломатичному ярмарку Diplomatic Fair 2017, що відбувався у Будапешті був представлений українських стенд з продукції якого саме українські страви мали найбільшої популярності серед відвідувачів [«Український стенд...», 2017].

Важливим напрямком діяльності української громади в Угорщині стало встановлення пам'ятних знаків, присвячених видатним українцям та важливим подіям української історії. Ця діяльність виконувала кілька функцій: увічнювала

історичну пам'ять, легітимізувала українську присутність в Угорщині та формувала позитивний імідж України в угорському суспільстві.

Першою значною ініціативою стало відкриття у 1998 році в Будапешті меморіальної дошки на честь «Русалки Дністрової» – першого західноукраїнського альманаху народною мовою, який було видрукувано саме в Буді у 1837 році [«Меморіальна дошка «Русалка Дністровая»», 1998]. Цей захід мав на меті також підкреслити історичні зв'язки між Україною та Угорщиною в галузі культури та книговидавництва.

У 2001 році було встановлено пам'ятник угорській королеві й українській князівні Анастасії та її чоловікові королю Андрашу I [«Пам'ятник королю Андрашу I та його дружині Анастасії», 2001]. Цікавим фактом є те, що серед молодят Будапешту є традиція – напередодні шлюбу відвідати цей пам'ятник і віддати йому символічну шану.

Пам'ятна дошка Григорію Сковороді була встановлена в Токаї в 1998 р., де він жив упродовж семи років [«В угорському Токаї вшановано пам'ять Григорія Сковороди», 2008]. Дивним і цікавим фактом є залученість українців Угорщини до встановлення у 2002 р. пам'ятної дошки Лесі Українці в Александрійській бібліотеці в Єгипті в галереї відомих людей [Годованська, 2012]. Ярослава Хортяні згадує, що єгипетська влада не могла второпати, чому цей меморіальний знак привезли саме українці з Угорщини, на що вона відповідала: «бо маємо кошти» [Шот, 2017].

Особливо складною виявилася історія зі встановленням пам'ятника Тарасу Шевченку в Будапешті. У січні 2003 р. мерія міста планувала відкрити пам'ятник у березні, однак коли Ярослава Хортяні побачила макет, він нагадував їй «енкаведиста 1930 років». Українська громада висловила протест Посольству України в Угорщині, послу та мерії Будапешта. До протесту приєдналися лауреати Шевченківської премії, зокрема Євген Сверстюк [«Пам'ятник Тарасу Шевченку в Будапешті», 2007; Шот, 2017].

Помаранчева революція 2004 р. та прихід нового посла України в Угорщині дали поштовх до роботи над новим проектом пам'ятника. За ініціативою ДСУУ 11 липня 2007 р. на площі, яку в 2013 р. перейменували на честь Тараса Шевченка [Плоскіна, 2013], неподалік греко-католицької церкви св. Флоріана та навпроти МЗС Угорщини було відкрито бронзовий пам'ятник Тарасу Шевченку роботи львівського скульптора Івана Микитюка. На церемонії були присутні тодішні президент України Віктор Ющенко, президент Угорщини Ласло Шойом та очільниця ТУНУ і ДСУУ Ярослава Хортяні [«Пам'ятник Тарасу Шевченку в Будапешті», 2007].

Одним із найважливіших досягнень української громади в Угорщині стало визнання угорським парламентом Голодомору 1932–1933 рр. геноцидом українського народу. У 2003 р. Ярослава Хортяні, яка тоді представляла українську громаду у якості депутата, звернулася до угорського парламенту з проханням визнати Голодомор в Україні геноцидом [Годованська, 2012].

Вона виступила в комітеті релігії, національних меншин і прав людини, після чого їй запропонували подати відповідні документи. Ярослава Хортяні поїхала до Києва і привезла копії матеріалів та світлин. 24 листопада 2003 р. угорський парламент одностайно ухвалив постанову, в якій ішлося, що Угорщина співчуває українському народові в цій страшній трагедії і що це був злочин сталінського режиму проти українців. Голодомор був названий «ніпірташ», що у перекладі на українську означає «винищення» чи «геноцид» [Ситник, 2024]. Де-факто, Угорщина стала четвертою країною, котра визнала голодомор актом геноциду українського народу, поступаючись Естонії й Австралії, які зробили відповідне визнання ще у 1993 р. та Канаді, що заявила це у 2003 р.

Парадоксально, але на той час для України тема голодомору чітко не висвітлювалась на державному рівні, що спонукало українську громаду Угорщини організувати наукову конференцію, на яку прибули вчені та журналісти не лише з Угорщини та України, а й інших країн. За словами Ярослави Хортяні, «відтоді в Угорщині поняття Голодомор знають так, як і Голокост» [Шот, 2017]. Такий захід хоча й мав на меті підкреслити українську громаду всередині Угорщини, мав і безпосередній вплив на саму тодішню Україну, у якій на офіційному рівні голодомор був визнаний геноцидом аж у 2005 р.

Перший пам'ятник жертвам голодомору-геноциду в Угорщині був встановлений у Будапешті в 2009 р. на площі Шандора Петефі (центр міста). Пам'ятник має форму воскової свічки, автором якого є Олександр Звір. До відкриття долучились українська громада Будапешта, мерія міста, президент України Віктор Ющенко і посол України в Угорщині Дмитро Ткач [«Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932-33 років», 2009]. У 2018 р. у місті Сегед був відкритий пам'ятник авторства Богдана Коржа при сприянні української громади та місцевої влади. Парламентський секретар МЗС Угорщини Левенте Мадяр, який брав участь у відкритті пам'ятника також зазначив, що «Україна протягом останніх десятиліть пройшла навіть більше випробувань, ніж угорці» чим підкреслив співчуття і підтримку українцям щодо Російсько-української [«Пам'ятник жертвам Голодомору у Сегеді», 2018]. У 2019 р. в Нірдельгазі на території греко-католицької церкви також було встановлено пам'ятний знак у вигляді каменю з таблицею вшанування пам'яті жертв голодомору-геноциду [«В Угорщині відкрили пам'ятник жертвам Голодомору-геноциду», 2019].

Окрім встановлення пам'ятників, в Угорщині кожного року до роковин голодомору проводять різні просвітницько-освітні заходи у яких знайомлять угорців з причинами, перебігом і наслідками геноциду українського народу.

У 2009 р. в місті Вор'юлопош з ініціативи української громади в Ниредьгазі відбулось відкриття пам'ятного знаку на місці накопичувального табору, в якому у 1939 р. перебували діячі та воїни Карпатської України та інші в'язні Другої світової війни. З угорської сторони в події взяли участь місцева влада та історики. Мер Ласло Молнар зазначив відкриття як акт пам'яті про злочини

Другої світової та сучасну політику примирення із сусідніми державами [«Закарпаття: Сторінки історії...», 2009].

У 2011 р. завдяки сприянню ТУКУ та ДСУУ, послів України й Угорщини, міністра закордонних справ України Костянтина Грищенко та мерії Будапешта було встановлено пам'ятну дошку Надзвичайній Дипломатичній місії УНР в Угорщині, що діяла упродовж 1919 – 1924 рр. та участь у якій певний час брав Симон Петлюра [«Меморіальна дошка на честь першої дипломатичної установи УНР», 2011].

Під час подій Революції Гідності та першого року Російсько-Української війни в Будапешті існував «Будапештський Майдан», головною очільницею якого була Ярослава Хортяні. Збираючись біля Базиліки св. Іштвана українська громада висвітлювала лозунги підтримки Україні та єдності з Україною й учасниками Революції Гідності [«Євромайдан Будапешт», 2013]. Це було важливо для додаткової трансляції угорцям важливості подій, які розгортаються в сусідній державі та можливості долучання до волонтерських ініціатив. Також упродовж перших років Російсько-української війни відбувались не чисельні, але систематичні протести перед посольством РФ у Будапешті, де українська громада встановлювала плакати на яких закликали вивести свої війська з Криму та Донбасу, дати волю ув'язненим, зокрема Надії Савченко, а у майбутньому Олегу Сенцову [«Демонстраційна та факельна хода... -1», 2014; «Демонстраційна та факельна хода... -2», 2014; «Протест в Будапешті», 2014]. Такий тиск на російське посольство був важливою складовою діяльності українських громад по всьому світу не тільки як об'єднавчий фактор, а як елемент висвітлення важливих подій та військових злочинів РФ на тимчасово окупованих територіях України.

Окрім цього, об'єднання «Дім українських традицій» також регулярно долучались до висвітлення подій Російсько-Української війни у цей час, що було унікальною ознакою саме цього об'єднання на тлі інших українських організацій. Яскравим прикладом є виставка «FotoATO: від Майдану до війни» проведена у 2016 р. Важливо те, що до виставок приєднувались українські військові, які могли безпосередньо розповісти про події зсередини, що набувало значнішої ваги відповідним подіям як елементу української культурної присутності в Угорщині [«FotoATO: від Майдану до війни», 2016].

Напередодні повномасштабного російського вторгнення українська громада в Угорщині активізувала свою діяльність, спрямовану на підтримку України та мобілізацію угорського суспільства. 20 лютого 2022 року на Площі Героїв у Будапешті пройшла акція STAND WITH UKRAINE, організована Українською асоціацією «Єдність» у рамках міжнародної ініціативи з проведення одночасної міжнародної акції на підтримку України, її незалежності та суверенітету [«На центральній площі Будапешта відбулася акція», 2022].

Участь у заході взяли представники української громади Угорщини та угорської громадськості [Ситник, 2024]. До учасників заходу звернулися Голова Української асоціації «Єдність» Вікторія Петровська, Член Президії

СКУ, Голова Товариства української культури в Угорщині Ярослав Хортяні, представниця українських студентів, що навчаються в Угорщині [«На центральній площі Будапешта відбулася акція», 2022].

Надзвичайний і Повноважний Посол України в Угорщині Любов Непоп подякувала Українській асоціації «Єдність» за організацію заходу, а також усім учасникам акції за підтримку України. Вона підкреслила: «Ми залишаємося непохитно відданими політико-дипломатичному врегулюванню, разом з партнерами докладаємо максимальних зусиль, аби знизити напругу та втримати ситуацію в руслі дипломатичного діалогу» [«На центральній площі Будапешта відбулася акція», 2022].

Посол також звернула увагу на російську дезінформаційну кампанію: «Натомість, ми спостерігаємо, як Російська Федерація розгортає кампанію із поширення масованої дезінформації, збільшує кількість обстрілів українських позицій та цивільної інфраструктури із забороненої Мінськими угодами зброї та ескалує безпекову ситуацію». Вона закликала міжнародне співтовариство негайно засудити провокації Російської Федерації та її окупаційних адміністрацій на Донбасі [«На центральній площі Будапешта відбулася акція», 2022].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Українська громада в Угорщині упродовж 1991–2022 рр. пройшла шлях від розрізнених індивідуальних мігрантів до організованої громади з розвиненою інституційною структурою, активною культурно-освітньою діяльністю та політичним представництвом. Створення ТУКУ у 1991 р. стало переломним моментом, що дав можливість об'єднуватись українській громаді в Угорщині. Навколо ТУКУ та його засновниці Ярослави Хортяні відбувались інституціалізаційні процеси, які у кінцевому ґатунку призвели до представництва української меншини в Парламенті Угорщини.

Також важливими досягненнями української громади стали: створення мережі з 15 регіональних осередків; запровадження системи недільних шкіл; встановлення пам'ятників та меморіальних дошок; визнання угорським парламентом Голодомору геноцидом українського народу. Ці досягнення свідчать про високий рівень організованості та політичної активності української діаспори в Угорщині, повз її розмір та кількість активних учасників.

Важливою особливістю української громади в Угорщині стала її внутрішня єдність та відсутність політичних розколів, що відрізняє її від багатьох інших громад. Це стало вагомим фактором у відбитті російських претензій на «успадкування» української княжни в Угорщині.

На той час головними викликами громади стали питання її поновлення новими людьми та проблема старіння, асиміляційні процеси серед українців Угорщини та російські провокації. Однак ці проблеми будуть видозмінюватись після 24 лютого 2022 р.

Перспективи подальших досліджень включають вивчення впливу повномасштабного російського вторгнення на українську громаду в Угорщині, аналіз інтеграції нових хвиль українських біженців, дослідження еволюції

угорсько-українських відносин та їхнього впливу на діаспору, а також порівняльний аналіз досвіду українських громад у різних країнах Центральної Європи.

Література:

1. В угорському Токаї вшановано пам'ять Григорія Сковороди. *Закарпаття онлайн*. 2008. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/31577-V-uhorskому-Tokai-vshanovano-pam&>
2. В Угорщині відкрили пам'ятник жертвам Голодомору-геноциду. *Музей Голодомору*. 2019. URL: <https://holodomormuseum.org.ua/news/v-ugorshchini-vidkrili-pamyatnik-zhertvam-golodomoru-genocidu/>
3. Годованська О. Українська діаспора в Угорщині: виклики XXI ст. *Народознавчі зошити*. 2012. № 6 (108). С. 1132 – 1138. URL: <https://nz.lviv.ua/archiv/2012-6/14.pdf>
4. Громада. *Офіційний сайт*. URL: <https://hromadamag.com>
5. Демонстраційна та факельна хода у Будапешті 03.03.2014 проти вторгнення Російських військ до Криму -1. *Ukrajinci.hu*. 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hfro4HCJRQQ>
6. Демонстраційна та факельна хода у Будапешті 03.03.2014 проти вторгнення Російських військ до Криму -2. *Ukrajinci.hu*. 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=fVjTeJOybfq>
7. Євромайдан Будапешт. *Ukrajinci.hu*. 2013. URL: https://www.youtube.com/watch?v=8dIP8QUC_8c
8. Закарпаття: «Сторінки історії - то кардіограма прожитого нашими попередниками, батьками...». *Закарпаття онлайн*. 2009. URL: <https://zakarpattya.net.ua/News/44721-Zakarpattia-Storinky-istorii---to-kardiohrama-prozhytoho-nashymu-poperednykamy-batkamy...>
9. Зустрічаємо Різдво. Вокальна студія – «*Solomia*». 2022. URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0cDRaSGPkaPmui4MPfzsFYJcbUCkpRYxzPJEq6WeNrt3eunk9u9hkv9DWk1PRmfWQl&id=100088628326476
10. Ігор Шипайло. Українська асоціація «*Єдність*». 2025. URL: <https://www.facebook.com/jednisty/posts/igor-шипайло-людина-яка-віддала-27-років-чесної-праці-професійно-виконуючи-свої-/1145882974246774/>
11. Меморіальна дошка на честь першої дипломатичної установи УНР в Угорщині. *Ukrajinci.hu*. 2011. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/меморіальна-дошка-на-честь-першої-дип/>
12. Меморіальна дошка «Русалка Дністровая» в Будапешті. *Ukrajinci.hu*. 1998. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/меморіальна-дошка-русалка-дністрова/>
13. Мітинг підтримки українського Майдану українцями Угорщини. *Ukrajinci.hu*. 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=BxRxTfHNptQ>

14. На центральній площі Будапешта відбулася акція на підтримку України, *Про Захід*. 2022. URL: <https://prozahid.com/na-tsentralnij-ploshchi-budapeshta-vidbulasia-aktsiia-na-pidtrymku-ukrainy/>
15. Не стало голови Державного самоврядування українців Угорщини Юрія Кравченка. *Укрінформ*. 2019. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2670704-ne-stalo-golovi-dezavnogo-samovraduvanna-ukrainciv-ugorsini-uria-kravcenka.html>
16. Один із славної когорти талановитих митців Закарпаття тихо пішов із життя в Ужгороді. *Голос Карпат*. 2018. URL: <https://goloskarpat.info/society/5c0018f700a30/>
17. Пам'ятний знак жертвам Голодомору 1932-33 років в Україні (Будапешт). *Ukrajinci.hu*. 2009. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/пам'ятний-знак-жертвам-голодомору-1932-33-ро/>
18. Пам'ятник жертвам Голодомору у Сеґеді. *Ukrajinci.hu*. 2018. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/пам'ятник-жертвам-голодомору-у-сеґеді/>
19. Пам'ятник королю Андрашу I та його дружині Анастасії в Тігані. *Ukrajinci.hu*. 2001. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/пам'ятник-королю-андрашу-і-му-та-його-д/>
20. Пам'ятник Тарасу Шевченку в Будапешті. *Ukrajinci.hu*. 2007. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/тарас-шевченко/>
21. Плоскіна В. У Будапешті з'явилася площа Тараса Шевченка. *Радіо Свобода*. 2013. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24939469.html>
22. Про можливості для здобуття шкільної освіти у європейських країнах дітьми з України. *Освіта Нова*. 2022. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/5387-pro-mozhlyvosti-dlia-zdobuttia-shkilnoi-osvity-u-ievropeiskykh-krainakh-hromadianumu-ukrainy>
23. Протест в Будапешті. *Ukrajinci.hu*. 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=vYwwwVDMUZw>
24. Ситник М. Ярослава Хортяні: Мер Будапешта та більшість угорців, які розбираються в політиці, підтримують Україну, *Главком*, 2024. URL: <https://glavcom.ua/interviews/jaroslava-khortjani-mer-budapeshta-ta-bilshist-uhortsiv-jaki-rozbirajutsja-v-polititsi-pidtrimujut-ukrajinu-1088213.html>
25. Товариство української сім'ї та молоді в Угорщині «Нова Хвиля». *Ukrajinci.hu*. 2019. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/товариства-українців-в-угорщині/товариство-української-сім'ї-та-молоді/>
26. Удварі Іштван. *Енциклопедія сучасної України*. URL: <https://esu.com.ua/article-885962>
27. Український стенд презентували на дипломатичному ярмарку в Угорщині. *Укрінформ*. 2017. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2354701-ukrainskij-stend-prezentovali-na-diplomaticnomu-armarku-v-ugorsini.html>

28. Український центр кардинала Гузара в Угорщині провів Дні української культури. *Синод єпископів Української Греко-Католицької Церкви*. 2020. URL: <https://synod.ugcc.ua/data/ukraynskyu-tsentr-kardynala-guzara-v-ugorshchyni-proviv-dni-ukraynskoj-kultury-2549/>
29. Українці в світі. Українці Угорщини. *Перший Західний*. 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ZfwA3ycibTA>
30. Українці в Угорщині: які вони? Активна Громада – Активна Діаспора. *Активна Громада Хмельницького*. 2020. URL: <https://youtu.be/YWsRXupA40o>
31. Українців в Угорщині запрошують поділитися ідеями для серії листівок з порівнянням двох культур, *Укрінформ*. 2020. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3063242-ukrainciv-v-ugorsini-zaprosuut-podilitisa-ideami-dla-serii-listivok-z-porivnannam-dvoh-kultur.html>
32. ФотоАТО: від Майдану до війни. *Дім українських традицій*. 2016. URL: <https://ukrhaz.hu/index.php/halereia/event/fotoato>
33. Хортяні Я. Українським самоврядуванням в Угорщині 10 років (1998 – 2008). *Центр української культури та документації*. 2008. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/elementor-6909/about/друковані-видання/>
34. Шот М. Ярослава Хортяні: Вірю, що не випадково потрапила в Угорщину, *Урядовий кур'єр*. 2017. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/yaroslava-hortyani-viryu-sho-ne-vipadkovo-potrapil/>

References:

1. V uhorski Tokai vshanovano pamiat Hryhoriia Skovorody [Memory of Hryhoriia Skovoroda honoured in Tokaj, Hungary]. (2008). *Zakarpattia online*. <https://zakarpattia.net.ua/News/31577-V-uhorskomu-Tokai-vshanovano-pam&> [In Ukrainian].
2. V Uhorshchyni vidkryly pamiatnyk zhertvam Holodomoru-henotsydu [A monument to the victims of the Holodomor genocide was unveiled in Hungary]. (2019). *Muzei Holodomoru*. <https://holodomormuseum.org.ua/news/v-ugorshchini-vidkrili-pamyatnik-zhertvam-golodomoru-genocidu/> [In Ukrainian].
3. Holovanska, O. (2012). Ukrainiska diaspora v Uhorshchyni: Vyklyky XXI st. [Ukrainian diaspora in Hungary: Challenges of the 21st century]. *Narodoznavchi zoshyty*, 6(108), 1132–1138. <https://nz.lviv.ua/archiv/2012-6/14.pdf> [In Ukrainian].
4. *Hromada* [Community]. (n.d.). Official website. <https://hromadamag.com> [In Ukrainian].
5. Demonstratsiina ta fakelna khoda u Budapeshti 03.03.2014 proty vtorhnennia Rosiiskykh viisk do Krymu - 1 [Demonstration and torch march in Budapest against Russian troops' invasion of Crimea – Part 1]. (2014). *Ukrajinci.hu*. <https://www.youtube.com/watch?v=hfro4HCJRQQ> [In Ukrainian].

6. Demonstratsiina ta fakelna khoda u Budapeshti 03.03.2014 proty vtorhnennia Rosiiskykh viisk do Krymu -2. [Demonstration and torch march in Budapest against Russian troops' invasion of Crimea – Part 2]. (2014). *Ukrajinci.hu*. <https://www.youtube.com/watch?v=fVjTeJOybfq> [In Ukrainian].
7. Yevromaidan Budapesht. [Euromaidan Budapest]. (2013). *Ukrajinci.hu*. https://www.youtube.com/watch?v=8dIP8QUC_8c [In Ukrainian].
8. Zakarpattia: “Storinky istorii – to kardiohrama prozhytoho nashymy poperednykamy, batkamy...” [Zakarpattia: “Pages of history are a cardiogram of what our predecessors and fathers lived through...”]. (2009). <https://zakarpattia.net.ua/News/44721-Zakarpattia-Storinky-istorii---to-kardiohrama-prozhytoho-nashymy-poperednykamy-batkamy...> [In Ukrainian].
9. Zustrichaemo Rizdvo. Vokalna studiia “Solomia” [We welcome Christmas. Vocal studio “Solomia”]. (2022). https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid0cDRaSGPkaPmui4MPfzsfYJcbUCkpRYxzPJEq6W eNrt3eunk9u9hkv9DWk1PRmfWQI&id=100088628326476 [In Ukrainian].
10. Ihor Shypaylo. (2025). *Ukrainska asotsiatsiia “Yednist”* [Ukrainian Association “Unity”]. <https://www.facebook.com/jednisty/posts/ihor-shypailo-liudyna-yaka-viddala-27-rokiv-chesnoi-pratsi-profesiino-vykonuiuchy-svoi-/1145882974246774/> [In Ukrainian].
11. Memorialna doshka na chest pershoi dyplomatychnoi ustanovy UNR v Uhorshchyni [Memorial plaque in honour of the first diplomatic mission of the UNR in Hungary]. (2011). *Ukrajinci.hu*. <https://ukrajinci.hu/language/uk/memorialna-doshka-na-chest-pershoi-dyp/> [In Ukrainian].
12. Memorialna doshka “Rusalka Dnistrova” v Budapeshti [Memorial plaque “Rusalka Dnistrovaya” in Budapest]. (1998). *Ukrajinci.hu*. <https://ukrajinci.hu/language/uk/memorialna-doshka-rusalka-dnistrova/> [In Ukrainian].
13. Mitrynh pidtrymky ukrainskoho Maidanu ukraintsiamy Uhorshchyni [Rally in support of the Ukrainian Maidan by Ukrainians in Hungary]. (2014). *Ukrajinci.hu*. <https://www.youtube.com/watch?v=BxRxTfHNpTQ> [In Ukrainian].
14. Na tsentralnii ploshchi Budapeshta vidbulasiia aktsiia na pidtrymku Ukrainy [A rally in support of Ukraine took place at the central square of Budapest]. (2022). *Pro Zakhid*. <https://prozahid.com/na-tsentralnij-ploshchi-budapeshta-vidbulasiia-aktsiia-na-pidtrymku-ukrainy/> [In Ukrainian].
15. Ne stalo holovy Derzhavnoho samovriaduvannia ukraintsiiv Uhorshchyni Yurii Kravchenka [Yurii Kravchenko, head of the State Self-Governance of Ukrainians in Hungary, has passed away]. (2019). *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2670704-ne-stalo-golovi-dezavnogo-samovraduvanna-ukraintsiiv-ugorsini-uria-kravcenka.html> [In Ukrainian].
16. Odyn iz slavnoi kohorty talanovytykh myttsiv Zakarpattia tykho pishov iz zhyttia v Uzhhorodi [One of the distinguished cohort of talented artists from Zakarpattia has quietly passed away in Uzhhorod]. (2018). *Holos Karpat*. URL: <https://goloskarpat.info/society/5c0018f700a30/> [In Ukrainian].

17. Pamiatnyi znak zhertvam Holodomoru 1932–33 rokiv v Ukraini (Budapesht) [Memorial sign to the victims of the Holodomor of 1932–33 in Ukraine (Budapest)]. (2009). *Ukrajinci.hu*. <https://ukrajinci.hu/language/uk/pamiatnyi-znak-zhertvam-holodomoru-1932-33-ro/> [In Ukrainian].
18. Pamiatnyk zhertvam Holodomoru u Sehedu [Monument to the victims of the Holodomor in Szeged]. (2018). *Ukrajinci.hu*. URL: <https://ukrajinci.hu/language/uk/pamiatnyk-zhertvam-holodomoru-u-segedi/> [In Ukrainian].
19. Pamiatnyk koroliu Andrashy I ta yoho druzhyni Anastasii v Tihani [Monument to King Andrew I and his wife Anastasia in Tihany]. (2001). *Ukrajinci.hu*. <https://ukrajinci.hu/language/uk/pamiatnyk-koroliu-andrashu-i-mu-ta-yoho-d/> [In Ukrainian].
20. Pamiatnyk Tarasu Shevchenku v Budapeshti [Monument to Taras Shevchenko in Budapest]. (2007). *Ukrajinci.hu*. <https://ukrajinci.hu/language/uk/taras-shevchenko/> [In Ukrainian].
21. Ploskina, V. (2013). U Budapeshti z'iavy lasia ploshcha Tarasa Shevchenka [Taras Shevchenko Square has appeared in Budapest]. *Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24939469.html> [In Ukrainian].
22. Pro mozhlyvosti dlia zdobuttia shkilnoi osvity u yevropeyskykh krainakh ditmy z Ukrainy [On the possibilities for school education in European countries for children from Ukraine]. (2022). *Osvita Nova*. <https://osvitanova.com.ua/posts/5387-pro-mozhlyvosti-dlia-zdobuttia-shkilnoi-osvity-u-ievropeyskykh-krainakh-hromadianymy-ukrainy> [In Ukrainian].
23. Protest v Budapeshti [Protest in Budapest]. (2014). *Ukrajinci.hu*. <https://www.youtube.com/watch?v=vYwwpVDMUZw> [In Ukrainian].
24. Sytnyk, M. (2024). Yaroslava Khortiani: Mer Budapeshta ta bilshist uhortsiv, yaki rozbirayutsia v politysi, pidtrymuyut Ukrainu [Yaroslava Khortiani: The mayor of Budapest and most Hungarians who understand politics support Ukraine]. *Hlavkom*. <https://glavkom.ua/interviews/jaroslava-khortjani-mer-budapeshta-ta-bilshist-uhortsiv-jaki-rozbirajutsja-v-polititsi-pidtrimujut-ukrajinu-1088213.html> [In Ukrainian].
25. Tovarystvo ukrainskoi simi ta molodi v Uhorshchyni “Nova Khvyliia” [Society of the Ukrainian family and youth in Hungary “Nova Khvyliia”]. (2019). *Ukrajinci.hu*. <https://ukrajinci.hu/language/uk/tovarystva-ukraintsiv-v-uhorshchyni/tovarystvo-ukrainskoi-simi-ta-molod/> [In Ukrainian].
26. Udvari, I. (n.d.). Entsyklopediia suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of modern Ukraine]. <https://esu.com.ua/article-885962> [In Ukrainian].
27. Ukrainskyi stend prezentuvaly na dyplomatychnomu yarmarku v Uhorshchyni [Ukrainian stand presented at the diplomatic fair in Hungary]. (2017). *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/2354701-ukrainskij-stend-prezentuvali-na-diplomaticnomu-armarku-v-ugorsini.html> [In Ukrainian].
28. Ukrainskyi tsentr kardynala Huzara v Uhorshchyni proviv Dni ukrainskoi kultury [The Cardinal Husar Ukrainian Centre in Hungary held the Days of Ukrainian Culture]. (2020). *Synod yepyskopiv Ukrainskoi Hreko-Katolytskoi*

- Tserkvy*. <https://synod.ugcc.ua/data/ukraynskyy-tsentri-kardynala-guzara-v-ugorshchyni-proviv-dni-ukraynskoj-kultury-2549/> [In Ukrainian].
29. Ukraintsi v sviti. Ukraintsi Uhorshchyny [Ukrainians in the world. Ukrainians of Hungary]. (2016). *Pershyi Zakhidnyi*. <https://www.youtube.com/watch?v=ZfwA3ycibTA> [In Ukrainian].
30. Ukraintsi v Uhorshchyni: yaki vony? [Ukrainians in Hungary: who are they?]. (2020). *Aktyvna Hromada – Aktyvna Diaspora*. <https://youtu.be/YWsRXupA40o> [In Ukrainian].
31. Ukraintsiv v Uhorshchyni zaprosuiut podilytys ideiami dla serii lystivok z porivnianniam dvokh kultur [Ukrainians in Hungary are invited to share ideas for a series of postcards comparing two cultures]. (2020). *Ukrinform*. <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3063242-ukrainciv-v-ugorsini-zaprosuut-podilitisa-ideami-dla-serii-listivok-z-porivnannam-dvoh-kultur.html> [In Ukrainian].
32. FotoATO: vid Maidanu do viiny [PhotoATO: From the Maidan to war]. (2016). *Dim ukrainskykh tradytsii*. <https://ukrhaz.hu/index.php/halereia/event/fotoato> [In Ukrainian].
33. Khortyani, Ya. (2008). Ukrainskym samovriaduvanniam v Uhorshchyni 10 rokiv (1998–2008) [Ukrainian self-governance in Hungary is 10 years old (1998–2008)]. *Tsentr ukrainskoi kultury ta dokumentatsii* <https://ukrajinci.hu/language/uk/elementor-6909/about/друковані-видання/> [In Ukrainian].
34. Shot, M. (2017). Yaroslava Khortyani: Viriu, shcho ne vypadkovo potrapyla v Uhorshchynu [Yaroslava Khortyani: I believe I ended up in Hungary for a reason]. *Uriadovyi kurier*. <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/yaroslava-hortyani-viryu-sho-ne-vipadkovo-potrapil/> [In Ukrainian].